

ТЕРАЗИЈЕ

ОСВРТ и СЕЋАЊА

— БЕОГРАДСКО НАСЛЕЂЕ —

TERAZIJE: EVOCATION, REMINISCENCES – BELGRADE HERITAGE

ИЗДАВАЧИ:

Завод за заштиту споменика културе града Београда

Калемегдан Горњи град 14 | www.beogradskonasledje.rs

Омладинско позориште Дадов

Десанке Максимовић 6/1 | www.dadov.rs

ГЛАВНИ И ОДГОВОРНИ УРЕДНИЦИ:

Оливера Вучковић, директор

Владимир Мијовић, директор

АУТОРИ ИЗЛОЖБЕ И КАТАЛОГА:

Оливера Вучковић

др Марина Павловић

Љубица Радовановић

РЕЦЕНЗЕНТ:

Ивана Весковић

ФОТОГРАФИЈЕ:

Приватна колекција Милоша Јуришића, Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда, Снежана Неговановић

Посебна захвалност Милошу Јуришићу за уступање фото-документације и стручну помоћ у реализацији изложбе.

ДИЗАЈН:

Пакт студио – Пеђа Паровић

ЛЕКТУРА:

Преводилачки студио „Језикалац“ – Татјана Тодоровић

ПРЕВОД:

Преводилачки студио „Језикалац“ – Бојана Додић

ISBN 978-86-6100-051-5

ШТАМПА: DPC, Београд

ТИРАЖ: 50

Београд, 2024.

Изложба *Теразије, осврћ и сећања* реализована је у оквиру манифестације *Дани Београда 2024.* године, у сарадњи Завода за заштиту споменика културе града Београда и Омладинског позоришта „Дадов“, а средствима Секретаријата за културу града Београда.

PUBLISHED BY:

Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade

14 Kalemegdan Gornji Grad, Belgrade | www.beogradskonasledje.rs

Dadov Youth Theatre

6/1 Desanke Maksimović St. | www.dadov.rs

EDITORS-IN-CHIEF:

Olivera Vučković, Director

Vladimir Mijović, Director

DADOV
Omladinsko pozorište

AUTHORS OF THE EXHIBITION AND THE CATALOGUE:

Olivera Vučković

Dr Marina Pavlović

Ljubica Radovanović

Beograd
www.beograd.rs

REVIEWER:

Ivana Vesković

PHOTOGRAPHS:

The private collection of Miloš Jurišić, Archives of the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, Snežana Negovanović

Special thanks to Miloš Jurišić, who kindly lent his photo-documents for the exhibition, and offered selfless expertise in its preparation.

DESIGNED BY:

Pakt Studio – Peđa Parović

LANGUAGE EDITING:

JEZIKALAC Language Studio – Tatjana Todorović

TRANSLATION:

JEZIKALAC Language Studio – Bojana Dodić

ISBN 978-86-6100-051-5

PRINTED BY: DPC, Belgrade

PRINTED IN 50 copies
Belgrade, 2024

The exhibition *Terazije: Evocation, Reminiscences*, jointly organised by the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade and the Dadov Youth Theatre, and financially supported by the Belgrade City Secretariat of Culture, is part of the Days of Belgrade 2024 event.

САДРЖАЈ / CONTENTS

УВОД	6
/ INTRODUCTION	12
Панораме Теразија	18
/ Terazije square panoramas	
Теразијска чесма	26
/ Terazije Fountain	
Партерно уређење са фонтанама	28
/ Hard landscaping with fountains	
Теразијска тераса	32
/ Terazije Terrace	
Улица краља Милана	34
/ Kralja Milana Street	
Значајни објекти	36
/ Significant buildings	
Место окупљања	48
/ The Meeting Point	

УВОД

ТЕРАЗИЈЕ – МЕСТО ГДЕ СЕ ПРЕПЛИЋУ ИСТОРИЈА И ТРАДИЦИЈА, транзитни трг али и простор који се везује за српске владаре и владарске династије, значајне појединце и историјске догађаје, уједно и ризница архитектонске баштине Београда од краја деветнаестог па све до друге половине двадесетог века. Своје име дугује периоду отоманске владавине, када је, у 17. веку, на месту данашњег хотела „Москва“ стајао највећи резервоар за воду с кулом. Такви резервоари су називани *ѿеразијама*, одакле је касније читав потез добио име. Веза с водом и водоснабдевањем потиче још из античког периода, када је преко Теразија прелазео римски водовод, а касније и варошки. Почетком 19. века, Теразије постају стедиште друштвеног живота Београда, као главна колска станица на улазу у Београд, на месту сустицања два најважнија друма: Крагујевачког, који се настављао на данашњу улицу Краља Милана, и Смедеревског, који се настављао на Фишегцијску чаршију, данашњи Булевар краља Александра. Застајање запрега лево и десно од главног друма формирало је привремене „станице“, које су данашњим Теразијама дале благо левкасти облик.

Настањивање овог дела града отпочело је за време владавине кнеза Милоша Обреновића, након издавања Хатишерифа 1830. године, када су и започели интензивна градња и уређење града. Испрва су плацеви дељени бесплатно под условом да се ограде и да се на њима подижу куће и отварају радње. Прве куће биле су скромне и приземне, ређе спратне, зидане од ћерамике са оплатом од блата и кровом од ћерамике. Већ тада се размишљало о уређењу Теразија. На челу прве комисије био је инжењер Франц Јанке, који је предложио реконструкцију тадашње оријенталне мреже улица на овом простору, али његов предлог је био само делимично усвојен јер је изискивао велика финансијска средства. Прва репрезентативна кућа подигнута у близини Теразија, на месту данашњих зграда Старог и Новог двора, била је вила Стојана Симића, председника Државног савета. Кнез Александар Карађорђевић током своје владавине (1842–1858) откупљује ову кућу за резиденцију, чиме Теразије добијају дворски и административни карактер.

Простор Теразија крајем 19. века, уређени широки трг с пешачким острвима са дрворедима по средини, као и коловозима са обеју страна острва. На снимку се види и јавни градски превоз, трамвај на коњску вучу.

/ Terazije Square at the end of the 19th century, a wide square with tree-lined pedestrian islands running in between thoroughfares. The photo also shows public transportation at the time – a horse-drawn tram.

У том периоду, 1846. године, планирано је комунално уређење трга с предлогом за подизање монументалне чесме у виду постамента за скулптуру посвећену Доситеју или Карађорђу. Међутим, до подизања спомен-обележја је дошло тек по династичкој смени 1860. године, када је подигнута Чесма кнеза Милоша Обреновића, меморијал његове друге владавине. Током владавине династије Обреновић задржан је дворски карактер простора, јер је кнез Милош на плацу Симићевог здања изградио нови дворца, а краљ Милан 1882. на истом потезу подигао репрезентативни краљевски двор, здање Старог двора, данашњу зграду градске скупштине. Управо ту, на Теразијама, око кнежевог споменика, почињала су или се завршавала сва друштвена окупљања и манифестације. Теразије постају центар друштвеног живота, с најпознатијим градским хотелима, кафанама, трговинама, али и административним здањима. Структура становништва се мења те места занатлија и ситних трговаца полако заузимају угледни државни чиновници и богати трговци.

У ширем кругу око Милошеве чесме подижу се вишеспратне зграде – *йалаше* и поставља се прва дрвена калдрма у Београду, да би крајем 19. века Теразијама прошао и први трамвај. Здања пројектују српски архитекти европског образовања и носиоци прогресивних идеја.

Иако се о уређењу Теразија доста писало, расправљало и размишљало, до првих радова је дошло тек 1911. године, када је расписан конкурс за преуређење трга, који је показао и истакао његов значај не само као транзитног, саобраћајног трга већ као новог средишта јавног градског живота. На основу првонаграђеног решења Веселина Лучића, Техничка служба Општине београдске предвођена Едуардом Лежеом израдила је пројекат уређења који је разрадила Јелисавета Начић. Трг је добио два коловоза, а по средини цветне ронделе са гвозденом декоративном оградом и подземним тоалетима. Током уређења, Чесма кнеза Милоша премештена је на Топчидер, у циљу брисања меморије на династију Обреновић и формирања новог идеолошког дискурса. У складу са формирањем новог наратива, 1913. године, у славу победе српске војске у балканским ратовима, Београдска општина је донела одлуку да преименује Теразије у Престолонаследников трг и да се на централној позицији трга постави монументални национални споменик победи у виду фонтане с алегоријском фигуром Победе (данашњи споменик *Победник*) вајара Ивана Мештровића. Реализација споменика је прекинута услед избијања Првог светског рата. По завршетку рата, формирање нове, веће вишенационалне државе, Краљевине СХС, условило је убрзан развој Београда као престонице, али и промену идеолошког и националног наратива, услед чега се одустало од подизања Споменика победи. Уређење Теразија изведено је 1922. године, поводом венчања краља Александра, док је 1927. године на месту камене платформе у подужној осовини трга подигнута једноставна кружна фонтана.

Урбанистичко-архитектонска трансформација на прелому два века довела је до градитељске експанзије у периоду између два светска рата, која се најбоље примећује на Теразијама.

Теразије Београд.

Perspective de Terazijé.

*Ich bin zwar kein Ansichtskarten-Sammler, will aber Ihrem Wunsche
diesmal gerne entsprechen & sende diese Karte*

Kuzmanovic

Опуштени престоички живот на Теразијама 1899. године.

/ Relaxed life in the capital, Terazije Square, 1899

Репрезентативне вишеспратнице у потпуности истискују приземне објекте, дајући целом простору монументални, раскошни, грађански али и династички карактер, који је у потпуности био заокружен изградњом Палате „Албанија“, 1939. године. Урбани концепт трга употпуњује Теразијска тераса, која је још од плана Албана Шамбона 1912. године препозната као велики потенцијал овог простора. Генералним урбанистичким планом из 1923. године предвиђено је пројектовање терасе-видиковца. На основу тог плана, Београдска општина је 1929. године расписала међународни конкурс за израду идејних скица за уређење Терзијске терасе. На конкурс је победио рад архитекте Николе Добровића, који није реализован услед избијања Другог светског рата.

Крај Другог светског рата донео је ново друштвено-политичко уређење и нову идеологију, која се недвосмислено одразила на урбанистичко обликовање трга. Поред враћања имена Теразије, већ 1947. године приступило се реконструкцији с циљем разградње постојећег урбаног грађанског лика трга. Реконструкција је извођена по упутствима архитекте Николе Добровића, који је тада био на челу Урбанистичког института Народне Републике Србије, а заснивала се на потпуном уништавању свих урбаних елемената који формирају трг: рондела, фонтане, калдрме, канделабара. Давање искључиво транзитног карактера простору поновно је било у сврху брисања једне меморије и формирања новог наратива, који је био у складу с новом комунистичко-социјалистичком визијом света.

После иницијалне деградације, током 1948. године рађене су студије преобликовања Теразија, од конзервативних до врло радикалних, које су подразумевале рушење постојећег изграђеног фонда. На срећу, преовладало је мишљење да би требало сачувати традиционални просторни изглед Теразија. Већ 1968. године изведена је реконструкција Теразија, којом су враћена функционална острва између трака, не би ли се хуманизовао центар града, и изграђени су подземни пролази. По пројекту Завода за заштиту споменика културе града Београда, 1975. године враћена је Теразијска чесма из Топчидера и постављена испред хотела „Москва“, где се и данас налази.

Због неспорних архитектонских, културних, историјских и друштвених вредности, Завод за заштиту споменика културе града Београда је 2021. године израдио Предлог за утврђивање Просторне културно-историјске целине *Теразије*, која је исте године и утврђена одлуком Владе Републике Србије. Теразије данас имају улогу главног транзитног трга мултифункционалног карактера, у оквиру којег се налазе објекти од високог државног значаја, стамбене зграде, установе културе, хотели, угоститељски објекти, јавни споменици и паркови. С аспекта заштите културног наслеђа Београда, ова просторна културно-историјска целина представља збирку архитектонских достигнућа и дела најистакнутијих српских и југословенских архитеката: Александра Бугарског, Јована Илкића, Милана Антоновића, Милорада Рувидића, Бранка Таназевића, Николе Несторовића, Данила Владисављевића, Петра и Бранка Крстића, Драгише Брашована, Милице Крстић, Владете

Максимовића, Бранка Петричића, Лавослава Хорвата, Бранислава Маринковића, Алексеја Бркића, Богдана Игњатовића. Најстарије сачувано здање на Теразијама јесте преправљена зграда некадашњег Министарства просвете – Дом Вукове задужбине (Краља Милана 2), из 1870–1871, дело архитекте А. Бугарског.

По својим архитектонско-урбанистичким вредностима, градитељски репери просторне културно-историјске целине су: Зграда Старог двора и Зграда Новог двора; Хотел „Москва“, карактеристична тачка градске силуете и једна од првих грађевина која је обележила модернизацију Теразија; Палата „Анкер“; Палата „Атина“; Игуманова палата; Палата „Албанија“ и Зграда Друге женске гимназије. Свака од ових грађевина антологијски је пример српске архитектуре, због чега имају статус културног добра.

Литература:

Борић, Т. (2004), *Теразије, урбанистички и архитектонски развој*, Београд: Златоусти.

Павловић, М., Михајлов, С. (2023), *Визија јавног простора историјског језира Београда Николе Добровића (1945–1948)*, у: Никола Добровић : Поводом сто двадесет пет година од рођења, зборник, Београд: САНУ: 435–446.

Весковић, И. (октобар 2019), Предлог одлуке о утврђивању просторне културно-историјске целине „Теразије“, Документација Завода за заштиту споменика културе града Београда.

INTRODUCTION

TERAZIJE: A PLACE WHERE HISTORY AND TRADITION INTERTWINE, a transit square but also a venue of various events associated with Serbian rulers and dynasties, renowned persons and significant points in history, at the same time a treasury of Belgrade's architectural heritage from the late 19th to the second half of the 20th century. The name of the square dates back to the period of the 17th-century Ottoman rule, when the area was known for the largest water reservoir with a tower, situated at the location of today's *Moskva* Hotel. The Ottomans called such reservoirs "terazije", extending the name to the whole stretch of land around the actual reservoir. The area was associated with water and water supply as far back as the ancient period, when the Roman aqueduct passed through today's Terazije Square, and later also the Town aqueduct. The square became the focal point of Belgrade's social life in early 19th century, serving as the main coach station at the entrance to the city, at the junction of two major roads: Kragujevac Road, stretching along today's Kralja Milana Street, and Smederevo Road, which run through the then Gun Powder Dealers' Quarter, Kralja Aleksandra Boulevard area today. The first provisional cart stops left and right from the road gave the square its present-day funnel shape.

The area became inhabited during the reign of Prince Miloš Obrenović, immediately after the Sultan's Hatt-i sharif of 1830, when the rapid town planning and development begun. Plots of land were given away for free, provided the new owners built houses and open stores there. The first houses built at Terazije Square were modest ground-storey, rarely two-storey dwelling places, made of mud-covered mudbricks with pantile roofs. Even at that point there were plans to regulate the area. The planning committee headed by a Slovak-born engineer Franz Janke proposed the reconstruction of the then Oriental street matrix. However, his proposal was only partly accepted since it called for considerable investment. The first stately house to be erected in the area, at the site of the present-day Old Court and New Court palaces, was the villa of Stojan Simić, then Head of the State Council. Prince Aleksandar Karađorđević purchased this house for residence during his reign (1842–1858), thus giving Terazije Square a courtly and administrative character.

Изглед непарне стране Теразија двадесетих година 20. века. На снимку доминира објекат хотела „Касина“ на адреси Теразије 25, који је подигнут 1922. године према пројекту архитекте Јанка Шафарика.

/ View of the odd-numbered side of Terazije Square in the 1920s. The dominant structure was the *Kasina* Hotel building at 25 Terazije Sq., erected in 1922 according to the design by architect Janko Šafarik.

This period, specifically the year 1846, saw the first municipal plans for the square's development, including a monumental fountain, which would serve as a pedestal for the sculpture of Dositej Obradović or Karađorđe. This concept was realised only after the dynastic change in 1860, when the fountain of Prince Miloš Obrenović was erected, to honour the Prince's second reign. The Obrenović dynasty preserved the courtly character of the space with Prince Miloš's palace, erected at the site of the Simić mansion, to be replaced in 1882 by King Milan's palace, the so-called Old Court palace, the present-day City Assembly building. It was there, around the Prince Miloš's fountain on Terazije Square, that all social gatherings and events began or ended. The square became the centre of social life, surrounded by the most famous hotels, taverns, shops, and administrative buildings. With it, the population structure changed, prominent state officials and wealthy merchants displacing artisans and small traders.

Sumptuous multi-storey buildings were erected in the greater area around the fountain one after the other, and the first wooden pavement in Belgrade was laid. At the end of the 19th century, that was where the first tram in Belgrade passed. The Terazije buildings were designed by Serbian architects educated in Europe, advocating progressive ideas.

Although there was much writing, discussion, and contemplation about the arrangement of Terazije Square, the first construction works did not begin until 1911, when the first competition for the redesign of the square was announced, demonstrating and advocating the area's significance not just as a main transit square in the city, but a bustling hub of public life. Based on the winning conceptual design by Veselin Lučić, the Technical Service of the Belgrade Municipality, headed by a French engineer Eduard Leger, developed a design, further elaborated by Jelisaveta Načić. The square gained two traffic lanes with flower roundels in between, separated from the lanes by decorative wrought iron fence. At the time, the Prince Miloš's fountain was moved to Topčider, so as to eradicate the memory to the Obrenović royal dynasty and shape a new ideological discourse. With the new ideological narrative and celebrating the victory of the Serbian army in the Balkan Wars, the Belgrade Municipality authorities decided in 1913 to rename Terazije Square Prince Regent's Square, with the intention to erect at its centre a monumental national fountain with an allegorical figure of Victory (the Victor Monument today) designed by sculptor Ivan Meštrović. Its construction was thwarted by the outbreak of World War I. In the aftermath of the Great War, with the formation of the new multi-national state – the Kingdom of Serbs, Croats, and Slovenes, the development of Belgrade as its capital accelerated, marked by a change in the ideological and national narrative, resulting in the abandonment of the idea of the monument to the Balkan Wars victory. The square was rearranged in 1922, on the occasion of the wedding of King Aleksandar, while in 1927 a simple circular fountain was constructed at the site of the stone platform along the longitudinal axis of the area.

Престолонаследников трг у периоду 1938–1939. године, с погледом на нову зграду хотела „Балкан“, као и Палату „Албанија“ и Палату Пензионог фонда, које су у изградњи.

/ Prince Regent's Square in 1938–1939, with the new *Balkan* Hotel building, and the *Albanija* Building and the Pension Fund Building under construction

The urban planning-related and architectural transformation of the city at the turn of the centuries resulted in construction expansion in the interwar period, which is best seen and clearly observed on Terazije Square. Palatial multi-storey buildings completely displaced ground-level houses, giving the entire space a monumental, luxurious, civic, and dynastic character, fully rounded off by the erection of the *Albanija* Building in 1939. The urban concept of the square was complemented by the Terazije Terrace, which had been recognised as a great potential of this space since the Alban Chambon's 1912 town plan. The 1923 General Urban Plan envisaged the design of a terrace-viewpoint there. Based on this plan, in 1929, the Belgrade Municipality authorities announced an international competition for the development of conceptual sketches for the arrangement of the Terazije Terrace. The winning entry was submitted by architect Nikola Dobrović, which was never realised due to the outbreak of World War II.

The end of World War II brought about a new social and political order and a new ideology that reflected in the urban planning-related shaping of the square. Following the return of the name Terazije to the square, a reconstruction supervised by architect Nikola Dobrović began as early as 1947, aimed at completely changing the urban and civic character of the site. Dobrović, who was then Head of the Urban Planning Institute of the People's Republic of Serbia, completely stripped the square of its urban elements: flower roundels, a fountain, cobblestone pavement, and street candelabras. By giving the area exclusively a transit character, the authorities aimed to erase a memory and form a new narrative, which was in line with the new communist/socialist vision of the world.

After the initial degradation, during 1948, studies were conducted for the new transformation of Terazije Square, ranging from conservative to very radical, which implied the demolition of the existing buildings and other structural elements. Fortunately, the traditional spatial appearance of Terazije Square prevailed. In 1968, a new reconstruction of Terazije Square was carried out, reintroducing median strips between traffic lanes to humanise the city centre, and adding underground pedestrian passages. Following the 1975 design by the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, the Prince Miloš's Fountain was returned from Topčider and placed in front of the *Moskva* Hotel, where it stands today.

Due to its unequivocal architectural, cultural, historical, and social values, in 2021, the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade drafted a proposal for the establishment of the spatial cultural and historical ensemble of Terazije Square, adopted by the Government's decision in the same year. Today, Terazije Square serves as the main transit square and is multifunctional in character, boasting buildings of high state significance, residential buildings, cultural institutions, hotels, hospitality facilities, public monuments, and parks. From the heritage perspective, this spatial cultural and historical ensemble is a treasure trove of architectural feats by the most prominent Serbian and Yugoslav architects: Aleksandar Bugarski, Jovan Ilkić, Milan Antonović, Milorad Ruvidić, Branko Tanazević, Nikola Nestorović, Danilo

Vladislavljević, Petar and Branko Krstić, Dragiša Brašovan, Milica Krstić, Vladeta Maksimović, Branko Petričić, Lavoslav Horvat, Branislav Marinković, Aleksej Brkić, and Bogdan Ignjatović. The oldest preserved building on Terazije Square is the reconstructed building of the former Ministry of Education – home to Vuk’s Foundation (at 2 Kralja Milana St), a work of architect A. Bugarski dating from 1870–1871.

In terms of their architectural and urban planning-related values, the following buildings now stand as landmarks of this spatial cultural and historical ensemble: the Old Court and the New Court palaces, the *Moskva* Hotel – an iconic point in the city skyline and one of the first buildings to mark the modernisation of Terazije Square, the *Anker* Insurance Company Building, the *Atina* Building, Igumanov’s Building, the *Albanija* Building, and the Second Girls’ High School Building, each an anthology example of Serbian architecture, and a cultural heritage site in its own right.

References:

Borić T. (2004), *Terazije, urbanistički i arhitektonski razvoj*, Beograd: Zlatousti.

Pavlović, M., Mihajlov S. (2023), *Vizija javnog prostora istorijskog jezgra Beograda Nikole Dobrovića (1945–1948)*, in *Nikola Dobrović. Povodom sto dvadeset pet godina od rođenja*, Proceedings, Beograd: SANU, pp 435–446.

Vesković I. (October 2019), Draft Decision on Designating Terazije Square as Spatial Cultural and Historical Ensemble, Archives of the Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade.

ПАНОРАМЕ ТЕРАЗИЈА / TERAZIJE SQUARE PANORAMAS

Изглед парне стране Теразија двадесетих година 20. века. Прво вишеспратно здање које прекида низ јесте зграда Прашке кредитне банке, данас хотел „Европа“, на адреси Теразије 2, која је подигнута 1921. године према пројекту чешког архитекте Матије Блехе.

/ View of the even-numbered side of Terazije Square in the 1920s. The first multi-storey building there was the Prague Credit Bank, now the *Evropa* Hotel, at 2 Terazije Sq., erected in 1921 according to the design by Czech architect Matěj Blecha.

Изглед Теразија 1930. године. Од 1913. до 1940. године носиле су назив
Престолонаследников њрџ.

/ View of Terazije Square in 1930 (from 1913 to 1940 the square was known
as Prince Regent's Square)

Изглед Терезија 1940–1941. године. Истиче се монументална Палата „Албанија“, а поред трамваја, као главног средства јавног превоза, уочавају се и аутомобили, симбол урбаног и модерног града.

/ View of Terazije Square in 1940–1941. The monumental *Albanija* Building stands out, while alongside the tram tracks, as the main means of public transportation, cars can be seen, symbolising a developed and modern city.

Снимак из 1947. године, 20. октобар, радови на уклањању предратног уређења трга.

/ A photo shot on October 20th, 1947, showing the removal of the pre-war architecture of the square

Поглед на Теразије забележен са Палате „Албанија“ око 1960. године, са уведеним разделним острвима, паркираним аутомобилима дуж улице и пешачким прелазима.

/ A view of Terazije Square captured from the *Albanija* Building around 1960, with newly-introduced median strips, cars parked along the street, and pedestrian crossings

Градска врева на Теразијама испред
Робне куће „Београд“ и зграде Безистан,
хотела „Касина“ и Палате Пензионог фонда.

/ Urban bustle on Terazije Square in front of the
Beograd Department Store, the *Bezistan* Building,
the *Kasina* Hotel building, and the Pension
Fund Building

ЗАДУЖБИНА ДИМИТРИЈА И АНКЕ НАУМОВИЌ

И СИНОВИ
БРСЕ

СТЕФАНОВИЌ
1999

Поглед на Теразије забележен са Палате
„Албанија“ 2024. године.

/ A view of Terazije Square captured from the
Albanija Building in 2024

ТЕРАЗИЈСКА ЧЕСМА / TERAZIJE FOUNTAIN

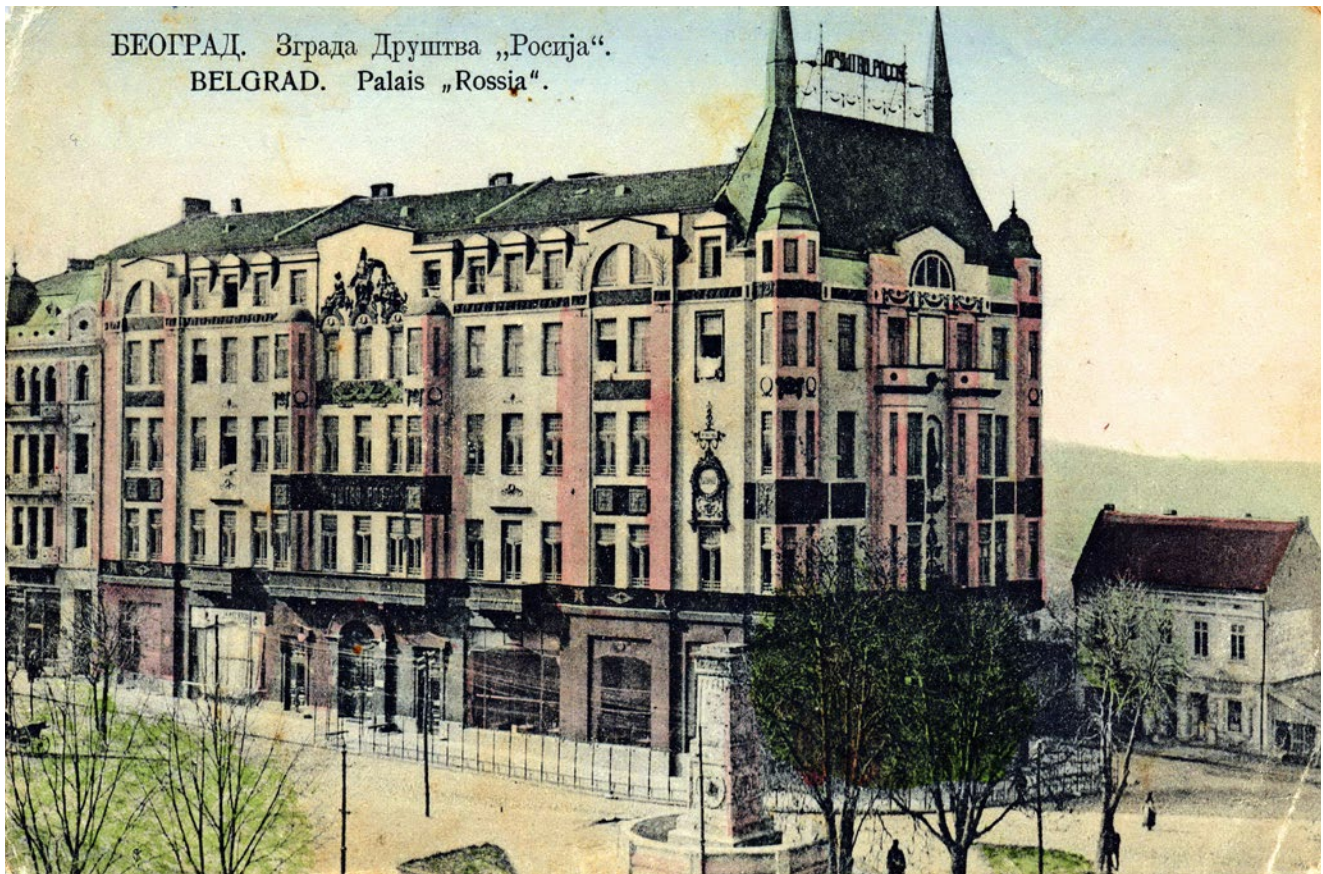
На фотографији Милана Јовановића насталој око 1895. године овековечена је Теразијска чесма са дугим лулама за воду и механизмом тадашњег водоснабдевања. У левом углу се види дрвено буре које су користиле сакације за разношење воде по Београду. Теразијска (Кнез Милошева) чесма се све до пресељења у Топчидер 1912. године налазила на издвојеном острву, одвојеном ужим колосеком од зграде хотела „Москва“. Снимак је искоришћен за разгледницу која је штампана 1900. године.

/ In a photograph taken around 1895, Milan Jovanović captured the Terazije Fountain with its long water spouts and the mechanism of the then water supply system. In the left corner, a wooden barrel used by water carriers to distribute water around Belgrade is visible. Until its relocation to Topčider in 1912, the Terazije (Prince Miloš's) Fountain stood on an island, separated by a narrow lane from the *Moskva* Hotel building. This photo was used for a 1900 postcard.

Снимак хотела „Москва“ из периода 1909–1912. године, с првобитном локацијом
Теразијске чесме, пре њеног измештања у Топчидер.

/ A photograph of the *Moskva* Hotel in 1909–1912, with the Terazije Fountain in its original
location, before it was relocated to Topčider

ПАРТЕРНО УРЕЂЕЊЕ С ФОНТАНАМА / HARD LANDSCAPING WITH FOUNTAINS

Уређење Теразија изведено је 1922. године, поводом венчања краља Александра Карађорђевића, када је, према пројекту архитекте Драгише Брашована, преко великог кружног базена будуће фонтане изграђен камени постамент, платформа, са три степеништа фланкирана са по паром великих лавова. На том месту је током 1926/1927. подигнута велика фонтана са богатом игром млазева/водоскока, поплочана мурано стаклом с лављим главама по ободу и бронзаним корњачама из којих су такође избијали млазеви воде. Снимак је настао у периоду 1922–1925. године.

/ The 1922 reconstruction of Terazije Square was done on the occasion of the wedding of King Aleksandar Karađorđević. According to the design by architect Dragiša Brašovan, a stone pedestal with three flights of stairs flanked by large lions was built over the large circular basin of the future fountain. In 1926–1927, a large fountain with a rich display of water jets was erected on that spot, paved with Murano glass and featuring lion heads along the edge and bronze tortoises spraying water in the fountain basin. The photograph was taken in 1922–1925.

Изглед урбанистичко-архитектонске трансформације
Теразија у периоду 1928–1929. године.

/ The urban-planning related and architectural transformation
of Terazije Square in 1928–1929

ГОЛДГРУБЕР
КРОДЧ
У ОВОЈ ЗГРАД

ХОТЕЛ БАЛКАН • HOTEL BALKAN

КАПЕЛЛА ШТЕЙНМА

Градска врева, мај 1931. године на Теразијама.

/ Urban hustle and bustle on Terazije Square, May 1931

ТЕРАЗИЈСКА ТЕРАСА / TERAZIJE TERRACE

Урбани концепт трга употпуњује Теразијска тераса, која је још од плана Албана Шамбона, 1912. године, препозната као велики потенцијал овог простора. Генералним урбанистичким планом из 1923. године планирано је пројектовање терасе-видиковца. На основу тог плана, Београдска општина је 1929. године расписала међународни конкурс за израду идејних скица за уређење Терзијске терасе. На конкурс је победио рад архитекте Николе Добровића, који није реализован услед избијања Другог светског рата. На снимку из 1934–1935. године види се простор Теразија с Теразијском терасом. Готово век касније, идеја о уређењу Теразијске терасе и даље је актуелна.

/ The urban concept of the square was complemented by the Terazije Terrace, which had been recognised as a great potential of this space since the Alban Chambon's 1912 town plan. The 1923 General Urban Plan envisaged the design of a terrace-viewpoint there. Based on this plan, in 1929, the Belgrade Municipality authorities announced an international competition for the development of conceptual sketches for the arrangement of the Terazije Terrace. The winning entry was submitted by architect Nikola Dobrović, which was never realised due to the outbreak of World War II. This 1934–1935 photograph shows Terazije Square with the Terazije Terrace. Almost a century later, the idea of arranging the Terazije Terrace is still relevant.

Теразијска тераса с перголом новембра 1927. године,
као место окупљања, одмора и успомена.

/ The Terazije Terrace with pergolas in November 1927,
a place for gathering, relaxation, and recollection

УЛИЦА КРАЉА МИЛАНА / KRALJA MILANA STREET

Изглед Теразија од хотела „Москва“ ка Старом двору, на ретушираној разгледници из 1920. године.

/ View of Terazije Square from the *Moskva* Hotel building towards the Old Court Palace, on a retouched 1920 postcard

На разгледници препознајемо објекте који су данас споменици културе града Београда. Зграда Министарства правде утврђена је за културно добро – споменик културе 1965. године, а 1979. за културно добро од великог значаја, Зграда Старог двора утврђена је за културно добро – споменик културе 1983. године, а Крсмановићева кућа на Теразијама утврђена је за културно добро – споменик културе 1964. године, а 1979. за културно добро од великог значаја.

/ A postcard featuring buildings designated as cultural heritage of the City of Belgrade. The Ministry of Justice building was designated cultural heritage in 1965, and elevated to the status of the heritage building of outstanding importance in 1979. The Old Court Palace was designated cultural heritage in 1983. Krsmanović House on Terazije Square joined the stock of Terazije heritage buildings in 1964, while in 1979, it was designated heritage building of outstanding importance.

ЗНАЧАЈНИ ОБЈЕКТИ / SIGNIFICANT BUILDINGS

На снимку из периода 1907–1908. године приказан је хотел „Москва“ као доминантан мотив и један од главних градитељских репера Теразија. Објекат спада међу прве примере сецесијског стила у српској архитектури. Зграда хотела „Москва“ утврђена је за културно добро – споменик културе 1979. године.

/ In the 1907–1908 photograph, the *Moskva* Hotel building stands as a dominant motif and one of the main architectural landmarks of Terazije Square. The *Moskva* Hotel building is among the first examples of Art Nouveau style in Serbian architecture. It was declared cultural heritage in 1979.

На снимку из 1916. године виде се зграда хотела „Москва“ и суседна зграда дворског апотекара Михаила Викторовића, сазирана 1908–1909. године према пројекту архитекте Матије Шнајдера, срушена у бомбардовању у Првом светском рату. Иако је зграда обновљена 1921. године, само двадесет година касније поново је срушена.

/ This 1916 photograph shows the *Moskva* Hotel building, along with the neighboring building of the court pharmacist Mihailo Viktorović, built in 1908–1909 according to the design by architect Matheas Schneider, and damaged in bombing. The building was rebuilt in 1921, only to be demolished again in 1941 bombing.

На фотографији из периода 1902–1906. године у левој зони јасно се уочава Палата „Атина“, подигнута 1902. године по пројекту архитекте Димитрија Т. Лека. Утврђена је за културно добро – споменик културе 1968. године, а 1983. за културно добро од великог значаја. Поред Палате „Атина“ налази се Палата „Анкер“, подигнута 1899. године по пројекту архитекте Милана Антоновића. Утврђена је за културно добро – споменик културе 1968. године.

/ This 1902–1906 photograph shows the *Atina* Building on the left, erected in 1902 according to the design by architect Dimitrije T. Leko. It was designated cultural heritage in 1968, and elevated to the status of cultural heritage building of great cultural significance in 1983. Next to the *Atina* Building is the *Anker* Insurance Company Building, erected in 1899 according to the design by architect Milan Antonović. It was designated cultural heritage in 1968.

Палата „Атина“, с посебно изражајним фасадама, израђена је у малтеру, а компонована у стилу академизма 20. века, са два бочна ризалита и лођом дуж целе фасаде с колонадом стубова. Компонована као објекат са истакнутим декоративним куполама, део је градског амбијента Теразија, формираног крајем 19. и почетком 20. века.

/ Particularly expressive *Atina Building* façade was made in mortar, in the style of 20th-century Academicism, with avant-corpses on both ends and loggias with a colonnade along the entire stretch of the building. Composed with prominent decorative domes, it was part of the urban ensemble of Terazije Square in late 19th and early 20th century.

Палата „Анкер“, монументалног израза, спада у значајне примерке академске архитектуре 19. века у Београду.

/ The stately *Anker* Insurance Company Building is a noteworthy example of the 19th-century Academic architecture in Belgrade.

Крсмановићева кућа на Теразијама подигнута је 1885. године према пројекту архитекте Јована Илкића, у стилу академизма 20. века, као приватна кућа трговца Марка О. Марковића. Браћа Крсмановић купила су имање с кућом на Теразијама 1898. године. Утврђена је за споменик културе 1979. године.

/ Krsmanović's House on Terazije Square was built in 1885 according to the design by architect Jovan Ilkić, in the style of 20th-century Academicism, as a private residence of the merchant Marko O. Marković. The Krsmanović brothers purchased the property with the house on Terazije Square in 1898. It was designated cultural heritage in 1979.

Поглед из Призренске улице у периоду 1928–1932. године и изглед првобитне зграде хотела „Балкан“, са дозиданом приземном зоном у којој се налазила кафана.

/ A 1928–1932 view from the then Prizrenska Street shows the original *Balkan* Hotel building with a ground-storey extension that served as a tavern or a restaurant segment of the hotel.

Изглед нове зграде хотела „Балкан“ у свом пуном сјају, непосредно пред Други светски рат, 1940. године. Хотел је завршен за мање од седам месеци (август 1938 – март 1939), према пројекту архитекте Александра Јанковића.

/ The view of the new *Balkan* Hotel building in its full splendor, shortly before World War II, in 1940. The building was erected in less than 7 months (from August 1938 to March 1939), according to the design by architect Aleksandar Janković.

Палата „Игуманов“ подигнута је 1938. године према пројекту Петра и Бранка Крстића, у стилу модернизма, а утврђена је за културно добро – споменик културе 1977. године.

/ Igumanov's Building, erected in 1938 according to the design by Petar and Branko Krstić in the Modernist style, was designated cultural heritage in 1977.

Поглед са Теразија ка Палати Пензионог фонда и Палати „Игуманов“,
док се између њих назире зграда Народне скупштине, 1939. година.

/ A 1939 view from Terazije Square towards the Pension Fund Building and the
Igumanov's Building, with the National Assembly building in the background

Изглед Теразија односно Улице краља Милана 1899. године, с погледом ка тадашњем омиљеном месту окупљања – кафани „Албанија“.

/ Terazije Square or its Kralja Milana Street stretch in 1899, with a view towards the then-favorite *Albanija* Tavern gathering place

Палата „Албанија“ у периоду 1940–1941. године. Представља један од главних градских топонима и препознатљив симбол Београда. Утврђена је за културно добро – споменик културе 1984. године.

/ The *Albanija* Building in 1940–1941, one of the main urban landmarks and a symbol of Belgrade, designated cultural heritage in 1984

МЕСТО ОКУПЉАЊА / THE MEETING POINT

У Саборној цркви у Београду 21. септембра 1904. обављено је крунисање Његовог величанства краља Петра Првог Карађорђевића. Поворка је прошла Теразијама, а фотографија је највероватније снимљена са зграде фотографа Милана Јовановића, подигнуте 1903, која је од 1992. године споменик културе.

/ The coronation of His Majesty King Petar I Karađorđević took place at the Cathedral Church in Belgrade on September 21, 1904. The procession passed through Terazije Square, and the photograph was most likely taken from the House of the photographer Milan Jovanović, erected in 1903 and designated cultural heritage in 1992.

Парада српске војске 1913. године на Теразијама, после завршетка Другог балканског рата.

/ The parade of the Serbian army in 1913 on Terazije Square, commemorating the end of the Second Balkan War

Највећи свечани догађај међуратног Београда било је венчање краља Александра и краљице Марије. Организација церемоније поверена је Браниславу Нушићу, управнику Уметничког одсека Министарства просвете. Венчање је уприличено јуна 1922. године. Посебна пажња била је усмерена на декорисање Теразија, где су одржани централна манифестација и дефиле.

/ The grandest ceremonial event of interwar Belgrade was the wedding of King Aleksandar and Queen Marija. The organization of the ceremony was entrusted to Branislav Nušić, the head of the Ministry of Education's Art Department. The wedding took place in June 1922. Special attention was focused on the decoration of Terazije Square, where the central ceremony and parade were held.

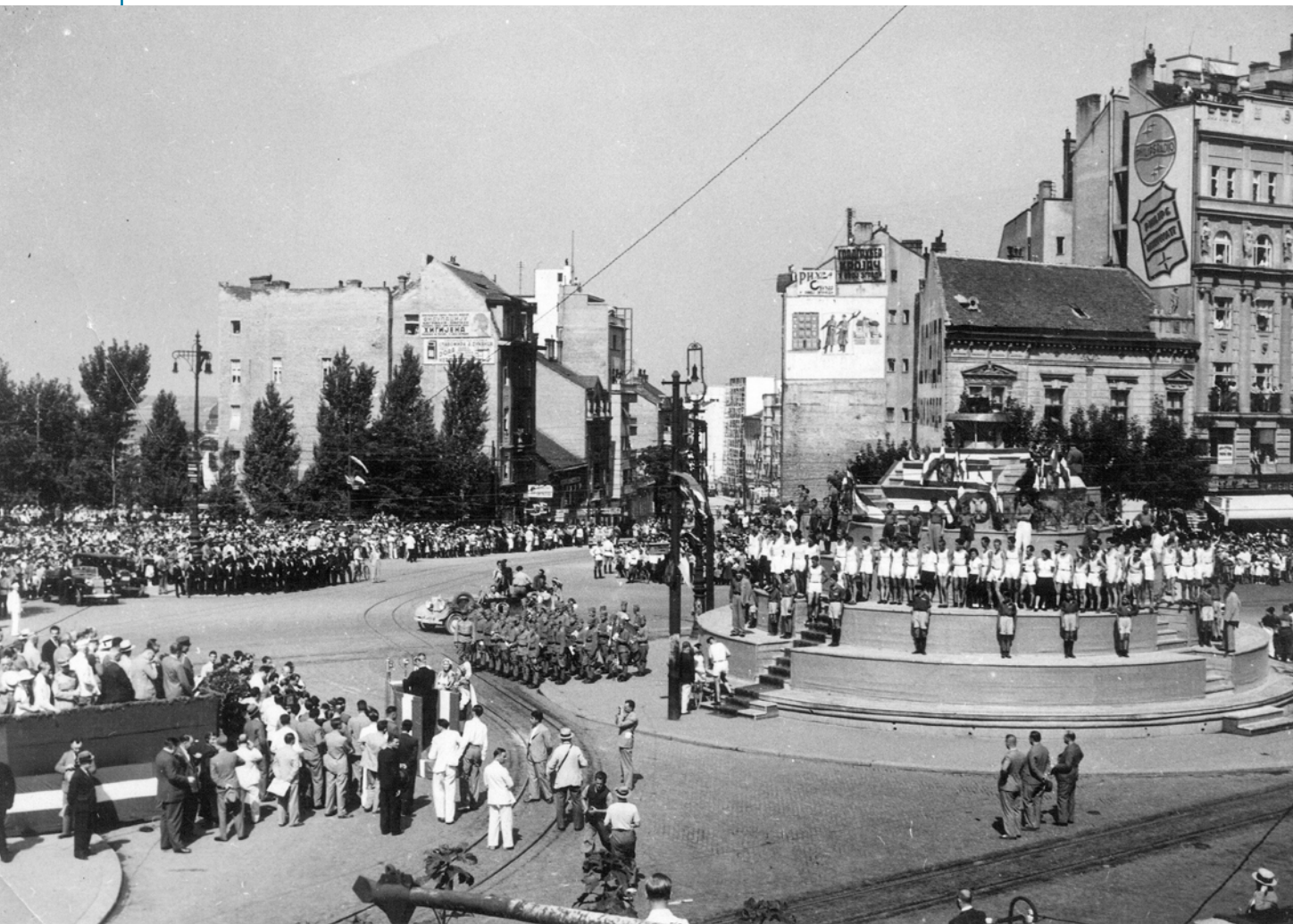
Дефиле соколашица испред хотела „Балкан“.

/ The procession of female Sokol Club members in front of the *Balkan* Hotel

Дочек олимпијске бакље 27. јула 1936. године.

/ Reception of the Olympic torch on July 27th, 1936

Обнова Теразија, 1946–1947. године.

/ Reconstruction works on Terazije Square, 1946–1947

Мама са сином у униформи пионирске железнице 1947. године на Теразијама. Пионирска железница, урађена по совјетском моделу, била је пруга уског колосека, дугачка 5.085 метара и водила је од Бановог брда преко Кошутњака све до изнад Раковице.

/ A mother with her son in a Pioneer Railway uniform in 1947 on Terazije Square. The Pioneer Railway, built on the Soviet model, was a narrow-gauge railway track, 5,085 m long, running from Banovo Brdo, across Košutnjak, all the way to Rakovica.

Авионски снимак Теразија из 1949. године. Трг је изгубио урбано уређење с ронделама и фонтаном. На снимку се виде зграде које су убрзо након тога срушене и на чијем месту је формиран Трг Маркса и Енгелса, данашњи Трг Николе Пашића.

/ An aerial photograph of Terazije Square from 1949. The square was stripped of its urban features, and flower roundels and a fountain were added. The photograph shows buildings that would soon be demolished, making way for the formation of Marx and Engels Square, today's Nikola Pašić's Square.

CIP - Каталогизација у публикацији
Народна библиотека Србије, Београд

712.254(497.11)(083.824)
908(497.11 Београд)(083.824)

ВУЧКОВИЋ, Оливера, 1969-

Теразије : осврт и сећања : београдско наслеђе ; [аутори изложбе и каталога
Оливера Вучковић, Марина Павловић, Љубица Радовановић] ; [фотографије Снежана Неговановић] ;
[превод Бојана Додић] = Terazije : evocation, reminiscences : Belgrade heritage / [authors of the exhibition
and the catalogue Olivera Vučković, Marina Pavlović, Ljubica Radovanović ;
[photographs Snežana Negovanović] ; [translation Bojana Dodić]. - Београд : Завод за заштиту споменика
културе града Београда = Belgrade : Cultural Heritage Preservation Institute of Belgrade, 2024
(Београд = Belgrade : DPC). - 55 стр. : фотогр. ; 21 x 21 cm

“Изложба Теразије, осврт и сећања реализована је у оквиру манифестације Дани Београда 2024. године ...” --> колофон. -
Упоредо срп. текст и енгл. превод. - Тираж 50. - Напомене и библиографске референце уз текст. - Библиографија: стр. 11.

ISBN 978-86-6100-051-5

а) Београд - Теразије - Изложбени каталози

COBISS.SR-ID 142792969

ISBN 978-86-6100-051-5

